

MORGENBLADET

La folk få fly til Syden

Den øredøvende enigheten om klimatrusselen er politisk lønnsom for Frp og økonomisk lønnsom for mange andre, men trist for miljøet, miljøbevegelsen og venstresiden.

Av Ketil Skogen

Feil fokus: Ketil Skogen oppfordrer miljøbevegelsen til å rette skytset mot profittjaget som skaper de største miljøproblemene, og slutte å hakke på arbeiderklassens livsstil – den virkelige miljøutfordringen ligger ikke i «vanlige folks» ferie- eller kjøremønster, mener han. Foto: Bob Edme/Scanpix

I det offentlige ordsiftet om klimaproblemene reiser det seg stadig noen kritiske røster, mot en bakgrunn av overveldende enighet. Vi ser blant annet at Frp igjen er på stø kurs: Etter en periode tilsynelatende preget av tvil, går de mot strømmen og utfordrer mange av klimaforskningens «sannheter». I likhet med andre klimaskeptikere verden rundt kan Frp vise til en god del vitenskapsfolk som er uenige i konklusjonene til FNs klimapanel: Vel er det så at klimaendringer kan

observeres, men klimaet har endret seg i hele klodens historie og menneskenes bidrag til dette er sterkt overvurdert. Også en del velrenommerte norske forskere er skeptiske, om ikke til menneskelig klimapåvirkning i seg selv, så i høyeste grad til den relative betydningen av denne. Men mange velger ikke å delta i debatten fordi det er for belastende å utfordre klimahegemoniet.

Og nettopp slikt gir Frp vann på mølla: Den politisk korrekte miljøliten med sine lange tentakler inn i regjering og statsforvaltning undertrykker både kritisk forskning og sunn folkelig skepsis. Denne elitens propaganda har vært så effektiv at vi nå står overfor det Frp kaller et klimahysteri: Alt skal handle om klima, og resultatet kan lett bli store (og unødvendige) problemer både for industrien og for vanlige folks hverdagsliv.

Uansett hva man mener om Frps analyse er betegnelsen hysteri ganske treffende. Vi står overfor et hysteri i den forstand at all oppmerksomhet på miljøfeltet rettes mot dette ene problemet. Selv om Frp kanskje ikke først og fremst bekymrer seg for alle miljøproblemene som havner i klimaskyggjen, så kan jo vi andre gjøre det, og stille spørsmålet: Hva er det med klima som gjør det til en slik overveldende potent sak?

Det er ingen tvil om at Frp har sett noe viktig. Som på andre samfunnsområder står et fryktinngytende konglomerat av politiske institusjoner, tunge forskningsmiljøer, ideelle organisasjoner, og i dette tilfellet også selveste storkapitalen, mot en hybridisert underdog – en blanding av folkelig skepsis og

kjettersk vitenskap. Og Frp kan få spille drømmerollen, som den sunne fornuftens hvite ridder i kamp med den mangehodete dragen.

Derfor er det mange som hevder at Frp bare er «populistiske» og vil fremme en hemningsløs utnyttelse av naturressurser og folks frihet til å kjøre så mye SUV og snøskuter de vil. Og noe er det vel i det og, for det er all grunn til å tro at menneskelig virksomhet har innvirkning på klimaet. Om ikke annet er det rett og slett veldig usannsynlig, også ut fra en lekmannslogikk, at de siste tiårenes massive utslipp ikke skulle ha noen effekt. Greit nok. Men det forklarer ikke at klimaspørsmålet får dominere totalt.

Så kunne det jo være at klimaforandring utgjør i særklasse det mest alvorlige miljøproblemet i vår tid. Men det er ytterst diskutabelt. Som Erik Tunstad skrev i *Forskning.no* i februar, er det ikke lenger tvil om at den største trusselen mot det biologiske mangfoldet, mot dyrs og planters muligheter til å overleve, ikke er klimaet, men ødeleggelse av habitater. Dette er et entydig inntrykk fra biologisk forskningslitteratur. Dagens økonomiske verdensorden fører til akselererende ødeleggelse av naturområder som ikke bare er viktige for dyr og planter, men som betyr uendelig mye for menneskers livskvalitet og som kan gi grunnlag for forsiktig og bærekraftig ressursutnyttelse – og som selvsagt har en egenverdi helt uavhengig av hvilken betydning de har for oss. Det er ingen tvil om at dette er i særklasse det alvorligste miljøproblemet menneskeheten står overfor.

Men det er heller ingen tvil om at klimaendring er det miljøproblemet som truer med å påføre den globale kapitalismen størst problemer. Ødelagt infrastruktur, tørke i områder som er viktige for industrielt landbruk, stigende havnivå som truer verdens finanssentra, krise for forsikringsselskaper og så videre. Det er det ene. Det andre – og minst like viktige – er at det å «løse» klimaproblemet medfører eventyrlige muligheter for profitt; en profitt som kan bade i «*greenwash*» til oppover ørene.

Ny vannkraft både i Norge og i u-land skal redde menneskeheten, intet mindre. Da spiller det liten rolle at naturområder og vassdrag, små og store, ødelegges for all fremtid. Det samme skal gigantiske vindmølleparker over hele kloden, uansett om de forandrer vakre landskap til industriområder og kapper havørn i to. Biodrivstoff er pussig nok bra for både klimaet og for internasjonal agribusiness – mindre bra for regnskogen og for fattigfolk i Afrika. Til og med planting av produksjonsskog med fremmede treslag på Vestlandet blir plutselig et glimrende miljøtiltak – at det også kan gi grunneiere betydelige inntekter er selvsagt underordnet når alle kjemper den gode strid. Nye tekniske rensedinger og lagringsanordninger av alle slag åpner muligheter for driftige «gründere» så vel som for digre konserner – inkludert oljeindustrien selv – slik at kapitalismens endeløse ekspansjon kan fortsette.

Dessverre er det nok dette som ligger bak den omfattende enigheten om klimaproblemet, der miljøorganisasjoner, politiske partier, og myndighetsorganer av alle slag og på alle nivåer har dannet en felles front – rett nok ikke uten sprekker – med næringslivsorganisasjoner, skogeiere og bønder med fallrettigheter. Noen ser det dramatiske i at menneskelig aktivitet – og ikke minst menneskelig profittjakt – bidrar til å endre klodens klima. Andre ser helst «nye muligheter», som det heter. Å stoppe vettløs rasering av naturen, enten det skyldes soyadyrking, gruvedrift, kjøpesentre eller hyttebygging, gir ikke sånne nye muligheter. Det vil bare bremse den økonomiske ekspansjonen og gir ingen avkastning – i sterk kontrast til bestrebelsene på å «løse

klimaproblemene».

Folks oppfatning av et fenomen – for eksempel klimaforandringer – er uløselig knyttet til den sammenhengen det forstås innenfor. Stort sett er det neppe klimaforandringene i seg selv som får grasrota i miljøbevegelsen til å hisse seg opp. Hadde vitenskapen slått fast at de er naturlige, hadde det blitt protester mot forsøk på å stoppe dem. Klimaforandringer har alltid pågått, av og til med dramatiske følger. Selvsagt hadde det vært fascinerende med mammut på Dovre, men der er vi noen tusen år for sent ute. Våre hjerter blør for fjellreven, men hadde det vært naturlige klimasvingninger som feide den av banen, ville det vært tabu å gjøre noe med det. Da måtte vi ha bitt tennene sammen og ønsket mårhund og villsvin velkommen isteden.

For mange er problemet imidlertid ikke bare at klimaendringene påvirkes av menneskelig virksomhet, men av menneskelig virksomhet som er kritikkverdig eller direkte umoralsk – et standpunkt det er lett å slutte seg til. Det er noe helt annet enn å bekymre seg for vann i kjellerne på Wall Street. Men konklusjonen kan bli den samme: Dette må forhindres (og, vil noen tilføye, særlig hvis det går an å tjene penger på det).

Kan vi stoppe menneskelig påvirkning av klimaet og samtidig opprettholde eller øke dagens energi- og ressursforbruk? Ganske sikkert ikke. Kan noen bruke klimaproblemet som begrunnelse for teknologisk og økonomisk ekspansjon og profitabel naturrasering i form av vind- og vannkraftutbygging i alle størrelser og fasonger? Ja, det går helt fint. Kan det være at energiøkonomisering får så lite oppmerksomhet fordi vannkraftlobbyen er så sterk og har fått så gode argumenter rett i fanget? Svaret gir seg nesten selv.

Men hvis det ligger så mange profittmuligheter i klimatiltakene og NHO også har meldt seg inn i hylekoret, hva er det Frp bråker for? Da må vel det frie initiativs forsvarere stikke pipen i sekk? Vel, saken er at vi står overfor noe som først og fremst kan oppfattes som en offensiv fra hovedfienden til partier som Frp: Velmenende og engasjerte eksperteliter går i bresjen for en lett bekymret middelklasse og forlanger dyptgripende forandringer i vanlige folks liv: tredobling av bensinprisen, slutt på sydenturer. Sjelden et ord om hvem som virkelig har skodd seg på miljøødeleggelsene og hvem som er i posisjon til å utnytte situasjonen nå. Det er rett nok heller ikke Frps fokus, for flinke folk bør jo få tjene penger. Gjerne på mikrokraftverk i enhver bekk. Strøm til folket og penger i lomma til den som eier bekkene. Men for all del, ikke på grunn av klimahysteriet. Bare fordi det lønner seg og fordi alle må få ødelegge den naturbiten de selv eier.

Det store problemet er at heller ikke miljøbevegelsen eller venstresiden fokuserer mye på dette. Og det er lett å se at klimahysteriet for mange kan fremstå som enda et utslag av ekspertelitenes maktutøvelse, båret frem av den høyt utdannede middelklassens kledelige engasjement og mangel på innsikt i maktstrukturer den selv er en del av. Skråsikkerhet tilsynelatende basert på vitenskap kjøres frem på alle tenkelige områder, og driver livsprosjektene til store befolkningsgrupper fra skanse til skanse: Det er noe galt med barneoppdragelse, hjemmeinnredning, litteratursmak, fritidsinteresser, kosthold, røykevaner – samt feriemål og bilbruk.

Det kan være mange grunner til at bilbruken bør reduseres. Én er at stadig flere nye veier innebærer mange og store naturinngrep, en annen er at

produksjonen av bilene både direkte og indirekte fører til voldsom forurensning og naturødeleggelse, en tredje er at biltrafikken gir opphav til helseskadelig lokal forurensning. Kanskje skulle vi kjøre mindre for å redusere utslipp av CO2 også, gjerne det. Men alt dette vil innebære store inngrep i mange menneskers livsstil, og ikke alle kjøper en argumentasjon om klimatrusselen som A) er bygd på usikker og i beste fall sprikende vitenskapelig kunnskap, og B) fremføres av både institusjoner og sosiale segmenter som har for vane å plage folk med besserwiserfakter og moralisme.

Når effekten av kostbare og irriterende klimatiltak er ekstremt usikker (bortsett fra at mange av dem er svært skadelige for miljøet), samtidig som viktige oppgaver på en rekke samfunnsområder (inkludert miljøvern) forblir uløst, er det ikke vanskelig å forstå at mange ser en annen vei.

Partier som Frp har ofte lyktes i å få selv storkapitalen til å fremstå som folkelig i kampen mot ekspertelitens innpåsletne hegemoni og den velutdannede middelklassens kulturelle dominans (jf. republikanernes suksess i deler av den amerikanske arbeiderklassen). Denne alliansen mellom arbeid og kapital, så å si, med basis i et produktivistisk paradigme, har drevet venstreaktivister til vanvidd i flere tiår. Slik er det bare delvis i klimasaken, ettersom store deler av næringslivet også har latt seg henfalle til «hysteri». Men desto tydeligere kan klimaskeptikerne tegne bildet av seg selv som opprørske, uredde og ikke minst konsekvente: Ingen skal beskyldes dem for å gå makta til hånd når det strir mot prinsippene.

Det er trist at Frp får være alene med sin kritikk av den øredøvende klimaenigheten og at de ganske uforstyrret får tolke den inn i et bilde av ekspertelitens makt og middelklassens arroganse. Det er trist at ikke miljøbevegelsen og venstresiden konsentrerer seg om å vise hvilke krefter som forårsaker de største miljøproblemene og hva slags aktører som nå vil skape enda flere under dekke av å avhjelpe ett; nemlig det som plager dem mest og som det vil lønne seg stort å prøve å «løse».

En må ikke bare velge sine venner med omhu, men også sine fiender. Her har den samme miljøbevegelsen og den moderne venstresiden gjort en utsøkt elendig jobb. I stedet for å hakke på arbeiderklassens livsstil må skytset rettes mot profittjakt og utnyttelse av privat råderett over naturressurser. La en og annen eiendomsløs snøskuterentusiast være i fred, la rånerne få burne litt og la folk som ellers ikke flyr mye få nyte ferien sin i Syden. Hvorfor skal Frp få være alene om å peke ut fiender og appellere til folkelig fornuft?

Men kanskje er det sånn at den udiskutable middelklassebasisen som er felles for miljøbevegelsen og den moderne venstresiden innebærer at forakten for «folket» er så rotfestet at de fleste ikke vil gjøre noe med den – det er hARRY og dessuten klimaforkastelig å dra på påsketur til Strømstad i en diger amerikaner. Ja vel, kanskje det. Men hvis alt fortsetter som nå kan vi i hvert fall være sikre på at vi snart har både kraftverk i alle bekker og Frp i regjeringsposisjon. Bingo!

Ketil Skogen er sosiolog.

Publisert 25. april 2008